

FIGYELMEZŐ

AZ EGYETEMES LITERATURA' KÖRÉBEN.

Kiadó szerkesztők

SCHEDER, VÖRÖSMARTY, szerkesztő társ BAJZA.

— NEGYEDIK ÉV —

Pesten.

Augusztus' 25. 1840.

34. szám.

Tartalom. Hazai literatura. Császár Ferencz' váltójogi munkái (*Fogarasi János.*) — Jegyzetek Fogarasi bírálatára (*Császár F.*). — Szükséges magyarázatok Nyáry Pál' Nyilatkozására. Folytatás (*Bajza.*) — Irótulanjdoni ellenmondás (*D. Jankovics Antal.*)

HAZAI LITERATURA.

Váltójog.

- 1) *A' váltóóvások. Irta Kolgyári Császár Ferencz. stb.*
- 2) *Váltójogi műszótár. (Ugyanattól.)*
(Folytatás).

A' 14. §ban ez mondatik: „El nem fogadás miatti ovástételre köteles a' bemutató — a) ha több, e' kötszócskával ,és' összekötött intézvénnyezett közöl az elfogadást valamelyik megtagadná, helyette pedig szükségbeli utalványozott nem találkoznék (első rész 62. §.)“. — De minthogy a' szerző jól tudta, hogy a' törvény ezen szabálya illy értelemben meg sem állhat, és más szabályokkal is egészen ellenkezik, jegyzésbe teszi mind itt, mind a' 44. lapon, hogy a' törvény' rendeletében fölösleges volt kiteni ezeket „szükségbeli utalványozottak pedig nem lennének“. — Azonban a' törvény' rendelete így áll: „Ha több intézvénnyezett ezen szócskával „és'“ köttetik össze, a' váltót elfogadás végett mindeniknél be kell mutatni, és ha közülök csak egyik is az elfogadást megtagadná, szükségbeli utalványozottak pedig (értsd

hozzá: azok, vagy azok között) nem lennének, a' bemutató azonnal ovást tehet'. Ezen törvénynek, 's különösen a' megjelelt szavaknak, értelme bővebben az: mindeniknél be kell a' váltót mutatni, és ha csak egy is a' váltót megtagadná, ovást tenni, kivéven ha netalán azon ,és' szócskával összekötött intézvénnyezett 's illetőleg el nem fogadók, szükségbeli utalványozottak lennének (volnának), a' mi egyik, vagy másik vagy többek neve mellett is könnyen megeshetik, p. o. így: *és' szükség' esetében NN úrnak.* — Ezenmagyarázattal pedig egy szót sem szükséges, ha nem akarunk, hozzá tenni, ez a' leg-tökéletesebben megegyez mind az általános váltójog' szellemével, mert épen akkor van szükség legelsöben is és főleg az ovásra, ha az igazi intézvénnyezett vagy intézvénnyezett kel-lőleg, azaz a' megbízás vagy intézés következtében, el nem fogadták a' váltót; mind saját váltójogunknak többi szabályaival, különösen a' 60, 64, 74. §§-ok rendeletével*).

*) A' vitatott hely, úgy látszik, igen criticus fog lenni váltótörvényünkben. Megtekintettem két német fordítást (Hauszeret és az eperjesit):

Az 57, 58. lapokon *alatt azt mondja szerző: „szükséges lett volna a' forgatmány nélküli saját váltókról is emlékezni, 's azok „látam” végetti bemutatási idejét szinte meghatározni stb“. — Sőt inkább, kellett a' törvényhozásnak olly esetekről is gondolkodni, mellyek a' kötéfelek' szabadságát, ha az ezzel élés érdekében fekszik, teljesen meghagyják. Illyen, sőt épen illyennek kell lenni azon esetnek, midőn a' váltó nem forgattatott, vagy épen nem is rendelményeztetett. A' váltó itt csupán két személy közt, ugymint az adó és vevő közt fordul meg. Szól pedig a' váltó „lát után” ra. 'S a' törvény ennek bemutatásáról nem tesz említést, tehát a' dolgot meghagyta a' maga természetesi valóságában, azaz a' váltóbirtokos' szabadságára bízta, hogy akár 50 év' multával mutassa be (Ez leginkább akkor gondolható, ha a' saját váltó kötelezvény helyett adott, 's netalán a' kamatokról is szól). 'S az illy bemutatás a' birtokos' szabadságától annyival inkább függhet, mert senki más a' váltóban (mint a' melly nem forgattatott, vagy nem is forgattathatik) kettőjükön kívül részt nem vesz. Ellenkezőleg áll a' dolog, midőn a' váltó forgattatik, mert akkor a' törvényhozónak arról is kell gondoskodnia, hogy annyi sok jót-álló, mennyi a' forgatott váltóban mint forgató előjön, sok ideig vagy épen évekig bizonytalanságban, 's a' közjó, épen úgy mint a' magánosok javai, ingadozásban ne legyenek. Én részemről mind ezekben csak törvényalkotóink mély bölcseségét látom, 's őszintén megvallom, hogy igen sokat azon csekély ösmeretségből, mellyet a' váltók' szellemében gyűjtöttem, váltótörvényünk' vizsgálgatásából is merittem.

mind kettő így fordítja: wenn keine Nothadressaten vorhanden wären, e' helyett: wenn (etwa unter denselben) keine Nothadressaten wären. Megtekintettem a' törvényben magában a' diák fordítást, ez így szól: Adressati autem in casum necessitatis designati non adessent, e' helyett: addressati autem (inter illos) in casum necessitatis designati non essent. — Szerencse, hogy a' magyar szöveg a' hiteles, mert akkor nemcsak abban volna Császár ur szerint igazság, hogy a' törvénynek mondott szavai fölöslegesek, hanem abban is, hogy ezen hely mind általában a' váltóval foglalkodás' szellemével, mind törvényünk' egyéb helyeivel ellenkezésben állana. Így is tartok tőle, hogy ilegenek a' fordítások szerint fognak itelni. P.

Ugyan az imént érintett tárgyban van még szerzőnek egy ellenvetése, midőn a' „késedelmi kamatokról“ azt mondja, hogy ezek a' „látam” végetti bemutatás napjától (volnának az első rész 71. 's 117 §§ai értelmében) számítandók. — Az általános szabály (117. §.) így szól: „a' késedelmi kamatok, ha az adós a' fizetésben késedelmes volt: a' lejárat' utolsó napjától számíttatnak“ (tehát nem általában a' bemutatás' napjától). A' 71. §. pedig azt mondja: „ha a' váltó' lejáratú ideje a' bemutatástól számítandó, az elfogadás' napja is kitétéssék; különben a' fizetést a' rendes lejárat előtt is akármikor meg lehet kívánni“. — Itt kamatokról nincs szó. De bár volna is, semmit sem árt, hogy a' nem forgatott saját váltó „látam” végett akkor mutattassék be, mikor a' birtokosnak tetszik, mert ha a' kamatot a' bemutatás' napjától kell számítani a' szerző értelmében, jól van, tehát számíttassék. — Nem hihetem, hogy szerző azt hiszi, miszerint az illy váltót soha sem kell, vagy soha sem lehet bemutatni: mindazáltal minden legkisebb kétség elhárítása végett erről is kívánok említést tenni.

A' lát utánra (p. o. lát után két hónapra, fél évre stb) szóló váltókat, maga a' kifejezés mutatja, hogy látás végett előbb be kell mutatni, mert különben soha sem fizettethetnének ki. A' törvény, a' forgatott saját váltókra nézve a' bemutatás végett a' följebb mondott okból rövid határidőt szab, valamint az idegekre nézve bár nem forgattattak is, mert itt ha más nem is, de már a' kibocsátó mint harmadik személy bizonytalanságban maradna, és soha sem tudhatná, hogyan számoljon az intézvényezettel, fődözz-e nála a' summát, 's több esélék. Azon határidő nem forgatott saját váltóban épen nem szükséges. A' kibocsátó egyedül adós, és bizonytalanságban nemcsak nincs, sőt jól tudja, hogy míg a' váltót (felmondás végett) be nem mutatják, róla gondoskodni nincs is szüksége, mert világosan lát utánra szól. 'S ha soha be nem mutatják látás végett, soha sem fizetend, ha pedig bemutatják, akkor lejáratig még elég ideje lesz a' kifizetési summáról gondoskodnia. A' váltóbirtokos szinte nincs bizonytalanságban, mert hiszen tőle függ azt látás végett (vagy felmondása kijelentésére) akármikor bemutatni, 's ezt a' törvény sem nem tiltja, sem nem parancsolja, harmadik személy pedig úgy sem jön az egész dologba. Ezek szerint, részemről azt

tartanám törvényünkben tökéletlenségnek, ha ezen esetben is határidő szabhatott volna.

Az 59. lapon * alatt azt mondja szerző: „A' törvény' szavai: „Azonban (a' bemutató) ezen ovásnál fogva, melly egyedül a' lejárát kiszámítására szolgál, viszkeresetet nem támaszthat“ némi ellentétben látszanak lenni ugyanazon törvényszakasz előbbi ime' szavaival: „különb a' forgatók elleni törvényes jogok elenyésznek“. — Viszkereset alatt ugyanis a' forgatók, vagyis előzők elleni jogok értetnek stb. — Különböztetni kelletik. A' viszkereset, valamint az ovás, kétféle: 1) el nem fogadás és 2) nem fizetés miatt. El nem fogadás (t. i. a' felmondásnak el nem fogadása) miatt a' kérdéses saját váltóban, vagy világosabban a' „láttam“ föl nem jegyzése miatt csak ovásnak, de viszkeresetnek nincsen helye, mert az adós még azért, hogy a' felmondást nem szereti, 's följegyezni nem akarja, adósságát nem tagadja, 's nem is tagadhatja. Nem fizetés miatt pedig mind ovásnak (a' törvény másutti rendeletei szerint), mind viszkeresetnek a' forgatók ellen helye van. De ugyancsak ezen viszkeresetkor az előbbi ovásra (t. i. a' „láttam“ föl nem jegyzése miatt) is elkerülhetlenül szükség leend, mert különben a' viszkeresetnek lehetlen felmondását bebizonyítani. Én tehát ezen helyütt is a' törvény-alkotónak nemcsak egymással nem ellenkező rendelkezését, sőt a' dolog' szövevényébe mély belátását szemlélem.

A' 61. lapon 21. §ban szerző azt mondja: „Szükségbeli utalványozottaknak elfogadás végett csak olly ovott váltók mutattathatnak be, mellyeket intézvényszerzett intézőre még névbecsülésből sem akart elfogadni“. De a' 60. §. világosan mondja „ha az elfogadás nem úgy ajánltatik, miképen azt a' bemutatónak elfogadni (vagyis azzal megelégedni) kötelessége, ovást kell tenni.“ A' bemutató pedig annak is megkérdésére, vagy várására, ha az intézvényszerzettnek nem volna-e kedve névbecsülésből elfogadni, sehöl egy betűvel sem köteleztetik. A' 64. §. csak azt mondja „ha az intézvényszerzett a' váltót az intézőre névbecsülésből sem fogadná el“, a' mi azt teszi: ajánlhatja a' névbecsülést, ha neki úgy tetszik (a' 74. §. értelmében is).

Ugyanott olly formát mond szerző, mint ha volnának esetek, midön több utalványozottnál, akár fogadja el valamelyik a' váltót, akár sem, egyszerre kellene azt bemutatni, 's

el nem fogadás miatt ovást tenni, legalább ezen későbbi szavak: „minden utalványozottak ellen külön ismételné tartozik“ ezt látszanak jelenteni. De akkor vége hossza nem volna a' sok ovásoknak, 's mire valók is volnának! — A' törvény csak azon esetekről szól és szólhat, ha azon utalványozott, kinél a' bemutatás történt, a' váltót el nem fogadná. De ha az első vagy a' többek közül valamelyik elfogadja, további bemutatásról teljességgel szó sem lehet. (Kivéven netelán azon esetet, midön többben együttvéve utalványoztatának, a' miről ugyan törvényünk nem szól, de természetes, sőt azon intézvényszerzett' hasonlóságára kik 'és' szóval köttettek össze, a' jog' szellemeivel megegyező).

A' 22. §nak vége összevág a' szerzőnek 26 's 27. §§okban előadott véleményével, a' holott is ezen kérdésére: *van-e nem fizetés miatt ovásra szükség olly intézvényszerzett ellen, ki ellen el nem fogadási ovás már tétellett?* (egyetlen esetet kivéve — 27. §. —) *nem*-mel felel. Én *igen*-nel felelek még az utalványozott ellen is mind azon esetben, midön névbecsülés történt, ezen okokból

1. A' melly intézvényszerzett (vagy utalványozott) a' váltó' elfogadását megtagadta (mert talán még a' bemutatásig födözetet vagy legalább tudósítást nem kapott) nem következik, hogy a' fizetést is meg fogja a' lejáratkor tagadni, 's a' megbízók' érdekében fekszik, hogy épen az fizessen, a' ki arra kiváltképen megbizva 's kijelelve vagyon. Más volna, ha névbecsülés nincsen, mert akkor a' váltó birtokosa akárminő el nem fogadás esetében az ovást tüstént közli az előzőkkel 's viszkeresetet indít (első rész, 99. §.). Névbecsülés' esetében pedig legfőlebb csak biztosítási viszkeresetet indíthat (82, 146. §§.), és a' névbecsülést nem ellenzheti (74. §.), tehát a' lejáratkor a' kifizetésért várni tartozik, a' meddig valamelyik megbizott már a' tudósítást, vagy épen födözetet is megkaphatá, tehát fizetni kész.

2. A' 113. §. világosan mondja: „ha a' fizetést sem az intézvényszerzett, sem pedig a' szükségbeli utalványozottak (nem mondja: elfogadók, tehát általában kell a' törvényt minden intézvényszerzett 's utalványozottról érteni, akár fogadta el valamelyik a' váltót, akár sem) teljesíteni nem akarnak, a' váltót akárki *névbecsülésből ovás után* kifizetheti.“

3. A' 101. §ban pedig ez áll: „ha az el-

fogadó a' fizetést megtagadja, ovás után azonnal a' váltót fizetés végett a' többi útalványozottaknak is, azon sorban, *mellyben az elfogadás végetti bemutatás történt*, be fogja mutatni (*tehát ez már másodszori bemutatás*), és a' fizetés megtagadásának esetében hasonlóul (*tehát másodszor is újra*) ovást teend. Ha pedig az útalványozottaknál másodszor sürgettetik a' fizetés, még inkább kell azt az intézvényezettelnél másodszor is megpróbálni, és más is csak ismételt ovás után fizethet névbecsülésből, a' mint csak imént a' 113. §. értelmében mondottuk. A' §. elején ezen szavak: „*legyen az tulajdonképeni elfogadó, vagy csak névbecsülő*“ úgy vélem, csupán magáról az intézvényezetttről értethetnek. Innen

4. A' 115. §. világosan mondja: „*a' névbecsülő, a' váltó kifizetése által a' váltótulajdonos' jogaiha lép, ha az ovástétel és annak közlése körül mindent, a' mit a' törvény megkíván, pontosan teljesített*“. 'S ezen szó „teljesített“, a' 106. §. példájára is kétségen kívül a' névbecsülőre vitetik, ellenkezőleg, mint szerző a' 22. §-ban állítja.

Fogarasi János.

(Vége következik.)

Állítások, vélemények, felvilágosítások.

— *Jegyzetek, A' váltó ovások* című munkámnak t. Fogarasi János úr által írt, 's a' Fügyelmező' 33d. számában megkezdett bírálatára. — Szokottnál hamarabb, ('s — tán — nem is minden számítás nélkül?) kezdetett meg idézett munkámnak nem ismertetése *) mint eleinte hallhatam, hanem bírálat. — Észrevételeit fölötte egy t. férfiú mondja ('s mondandja) el, ki ön maga is váltójogunk' magyarázatával foglalkozik, 's ki üzerektől (Geschäftsleute) kalauzoltatva hiszi, hogy a' váltók' alapos ismeretét sajátává tette, hogy megjárta pár hét vagy hónap alatt — a' váltói ügyek' gyakorlati bogos ösvenyit is — jobban, mint „bármí ügyvéd, vagy bíró, habár ezek a' legteljesebb gyakorlatban lettek volna is;“ t. bíráló úr szerint t. i. „*váltójogi* alapos ösméreteket nem *jogásztól*, hanem kereskedők- és üzerektől kell tanulni“ **). — Igen szép, ki illy kecsgetetőleg lephet fel, 's illy sokat ígéroleg szólalhat meg publicum előtt!... En ezt nem tehettem.

*) Vagy inkább: ismertetése is, de csak azon helyeinek, hol t. bír. úr véleménye enyémtől különbözik.

***) Lásd a' t. bíráló úrnak sajtó alatt levő 'Magyar kereskedési és váltójog' című munkáját illető jelentését. — Ha ez illy általánosságban áll, akkor mi jogászok ne is írjunk, hanem mondjuk mindenkinek, ki váltójogot tanulni akar: „menjetez üzerekhez, siessetek a' börzére, ott 's csak ott tanulhattok!“...

Mindenek előtt szükség megjegyezmem, hogy e' munkám ügyvédek, különösen pedig váltójegyzők 's azon törvényes személyeknek volt és van szánya leginkább, kik a' *váltóóvásokkal* hivatalosan foglalkozandának, 's ebbeli kötelességeiket a' nélkül, hogy *üzerekhez menjenek praevísra*, e gyszerű jogásztól veendő útmutatás szerint is pontosan fogják teljesíthetni; mert az ovatveő törvényes személynek elég lesz tudni azt: „*mikor van helye az óvásnak, hogyan kell azt véghez vinni, 's miként az illető ovatlevelet elkészíteni 's kiadni?*“ 's ezt, reményem, munkáeszkámban elegendőkép kifejtettem; e tekintetben pedig szavannak, *melly több évi e' szakban tett gyakorlati ismereteken alapúl* — bátran hihet az olvasó. — Azonban, úgy hiszem, hogy annak még üzerek 's kereskedők is fogják nemi hasznát vehetni: mert — 's ezt nem kell felednünk — alkuszok', üzerek 's kereskedők' váltói gyakorlata, elméleten alapúl, e' szerint intéztetik; 's ezt ma nálunk törvénykönyvünkön kívül ok is csak 's egyedül *jogásztól fogják tanulhatni?* 's így mondhatjuk: hogy a' váltók' alapos ismerete viszonyos elméleti 's gyakorlati tanuláson alapúl; de első az elmélet, aztán jó a' gyakorlat.

Ezt előre becsátva lássuk t. bírálóm' észrevételeit:

Először is megütözik a' 4. §. e' szavaiban: „*Minthogy a' váltók' két oldali terhes szerződése, önkényt következik, hogy minden váltóban legalább két külön személynek kell megjelenni*“; — 's kifejti azt, miképen „*egyoldali szerződésekben is két személynek kell megjelenni*“, mit tán egyéb jogászaikkal én is, már ez előtt is, szinte tudtam; fejtegetéséből azonban nem tűnik ki, 's ő maga sem következtet, hogy idézett állításom hamis volna? — mert megengedendi t. bír. úr, hogy a' váltói szerződés csakugyan „*kétoldali terhes szerződés*“; 's ha megengedi ezt, nem tagadandja a' következtetést, hogy t. i. *benne legalább két külön személynek kell megjelenni*. — Úgy látszik, az nem tetszett a' t. bír. úrnak, hogy igen is határozottan szoltottam? — De bár mindenütt akként tudtam volna e' szövevényes tárgyban szólni! — Itt tehát, úgy hiszem, mindkettőnknek igaz van; 's észrevételt t. bír. úr nyilván azért tett csak, hogy észrevételei' száma növekedjek?

Ettől nem sokban különbözik *második* észrevétele, az idegen váltókat illetőleg. — En t. i. a' 23d. l. b) alatt *idegen*, intézőtől saját rendelkezésére kiadott váltó' példáját hozván fel, a pelda után megmagyarázom a' benne előforduló személyek' nevet, minőségét, helyzetét; 's ezután áttérek a' *saját és idegen* váltók közötti személybeli különbségre; 's minekutána mondom, hogy az a) alatti saját váltóban csak két személy jelenhetik meg eredetileg, így folytatom: „*a' b) alatti idegenben már közönségesen három főszemély jelenkezik*“, 's utána legott példát adok a' c) alatt. Itt hibám legfőlebb is az lehetne, hogy e' szavakkal eltem: „*De a' b) alatti idegenben*“: mit ha így valek teendő: „*de idegen váltókban közönségesen három főszemély jelenkezik*“, a' dolog közöttünk egészen tisztában fogna lenni? Egyébiránt reményem tisztában leend akkor is, ha megjegyzem, hogy én a'

b) alatti váltó-példára csak annyiban hivatkoztam, a' mennyiben az is *idegen* váltó, 's ezt az utána adott váltó-példával igazoltam is, hogy pedig idegen váltóban *közönségesen* három főszemély jelenkezik, abban, úgy hiszem, egyet fog velem érteni a' t. bir. úr; mert saját rendelkezésemre kiadott váltók bizonyosan ritkábbak, mint a' külön intézvényesére kiadottak; 's így tán meg is engedi, hogy e' pontban meglehetősen tisztában vagyok magammal?

Mi a' *Wagner*ra utalást illeti, én annak 139. 's köv. §§aira hivatkoztam, melyekben e' híres váltójogtudós a' váltói személyekről *ex professo* értekezik; 's *Wagner*nál a' 141 §ban e' czim alatt: „*lényeges* (váltói) *főszemélyek*“, ez áll: „*Bey den fremden* (Wechseln) *hingegen sind drey Personen unerlässlich, nämlich der Aussteller, der Inhaber, und derjenige, auf welchen der Wechsel lautet, d. i. welcher ihn zu bezahlen angewiesen wird*“*). — Itt tehát *W.* ex professo szól a' váltói lényeges főszemélyekről, 's azt mondja, hogy „*idegen váltóban három multhatlanul szükséges*“, 's ezen egész fejezetében t. bir. úr hasztalan keresendi nyomát annak, mit én váltójogunk' I. r. 17d. §ánál fogva e' helyütt — röviden, de mintegy szabályul — megemlítettének véltem; azt t. i. hogy lehet 's van is *idegen* váltó két lényeges főszemélyvel. — Az ausztriai 1763. Váltórendre sem hiába utaltam, mert ennek I. czikkelyében ezt olvasom: „*Il Cambio si tratta e si stipola trali contraenti principali, e talvolta v' intervengono seconde persone*“. 'S tovább: „*Li contraenti principali sono 1mo il Creditore... 2do il Debitore, Traente... 3to Il Trattario*...“**) — mi azon véleményemet, hogy midőn idegen váltókban két lényeges fő személynek is adok helyet, *Wagner*től eltávoztam, úgy hiszem eléggé igazolja, 's mutatja azt is, hogy magammal „*tisztában lenni* 's *Wagner*ra helyesen utalni“ nemesak látszom, de meglehetősen vagyok is, 's helyesen utalok is.

Úgy vélem t. i. hogy a' váltói főszemélyekről szólván *Wagner* er, szinte megemlithette volna a' két főszemély' elégségét is, sőt tiszte lett volna azt megemliteni; de ha olly esetről — mely pedig számtalanszor fordul elő olasz 's német váltóknál is — nem emlékezik ott, hol ex professo tanítja a' dolgot, arról én nem tehetek, mint nem tehetett ő sem, mert az idézett Váltórendben, melyet magyarára, annak nyomára nem talált, azért azonban áll, mit én mondek, hogy ő *idegen váltóknál mindig három főszemélyt kíván meg*. — A' 261d. §. egészen másról, t. i. az intéző' jogáról az elfogadott váltó kifizetéséhez szólván, kivételképen említi azt, hogy intézőnek nincs váltójogi keresete intézvényezett ellen: „*hacsak saját rendel-*

*) *Idegen* váltóknál ellenben három személy *multhatlanul megkívánatik*, t. i. a' kihoesató, a' tulajdonos (váltóhitelező) és az, kihez a' váltó intézve van; azaz: ki annak kifizetésével megbizatik.

**) A' váltó fő szerződők közt ügyeltetik 's köttetik meg, és olykor másod személyek is jönnek közbe. — A' fő szerződők ezek: 1or a' Hitelező... 2or Az adós, intéző... 3or Az Intézvényezett“.

ményére nem adván ki a' váltót elfogadóra, ez az elfogadott váltót kifizetni nem akarja;“ mit t. i. ő csak *per tangentem* mond, azt szabályul 's elvül felállítani nem lehet; 's itt sem hivatkozik ő a törvényre melyet magyaráz, hanem *Zimmerbre*.

A' 13d. §ra tett (*harmadik*) észrevételében t. bir. úrnak nem tetszik a' postai *küldözés*; de nekem tisztem volt erről szólani, 's épen azért, mivel saját váltójogunk erről világosan nem emlékezik „*az ausztriai váltórend* 's jogászok szerint (azon kívül pedig saját gyakorlatom után is) irni.“ — Lehetnek esetek, hogy a' váltóbirtokos maga nem mehet bemutatni váltóját, 's biztos embere sines intézvényezett lakhelyén, ki által azt bemutatathassa, ekkor elküldi váltóját az intézvényezettnek elfogadás végett; 's ha ez a' váltót el nem fogadja sőt elküldő levelére nem is felel, akkor kérdem én, mit tehet a' váltóbirtokos? — nem jobb-e a' tölem ausztriai váltójog 's általános gyakorlat szerint adott szabályt követve ovással élnie — mint épen semmi ovást sem tenni? Azon törvényszakaszok, melyeket t. bir. úr idéz. (127. 's 131. §§.) az általam adott esetre teljességgel nem alkalmazhatók: mert azokban sem postai, sem egyéb *küldözésről* nincsen szó; hanem van az ovati határidőről, 's arról, ha intézvényezett nem találtaték; ennek az általam érdeklött esetben nincs helye, mert hisz intézvényezett, kinek a' váltó elküldetik, otthon lehet, de erről a' váltótulajdonos mit sem tudhat; — időt pedig nem mulaszt, mert ezen 24 óra vagy 8 nap a' postai küldés esetében számíthatatik a' 2dik postanaptól is, midőn némiképp meggyőződhetik a' felől, hogy váltója intézvényezett kezébe eljutott, de ez hallgatása által annak elfogadását megtagadta. * — Egyébiránt e' pontban t. bir. úr szorosán látszik ragaszkodni akarni a' teoriához, 's szerinte minősített bemutatás nálunk gyakorlatban nem is fog teljesítheteni? (mit kereskedőink nem fognak neki megköszönni) — én ragaszkodom a' gyakorlathoz, — és teoriához, különösen váltójogunk' I. r. 23. §ához, melyben ez mondatik: *ha a' váltónak egyik példánya az elfogadás eszközése végett elküldetik*“ mellynél fogva általában küldés, 's különösen postai *küldözés* is lehet; hacsak futárokat nem fognak váltóbirtokosaink Európán 's a' világ' egyéb részein váltóikkal azok elfogadásának eszközöltetése végett szerte küldözgetni, vagy épen számtalan esetben minden ovat nélkül maradni?

A' 14 §. c) alatti jegyzékre tett *negyedik* észrevételében t. bir. úr így szól: *úgy látszik: azt mondja (szerző) hogy a' t. első részének 61. 62. 64. 82. 's 146. §§ai intézvényezett ellen az el nem fogadási ovást névbecsülés esetében fülöslegessé tesszik; ámbár az 16 rész 74. §. rendelete ezen ovást nyilván megkívánja*“, 's' minthogy véli, hogy e' §§. összefüggési okát nem találtam ki, figyelmeztet, hogy az intézvényezett névbecsülésének esetében nem annyira a' bemutatónak, mint magának az intézvényezettnek van ovásra szükség. — Én pedig bátor vagyok megkérni t. bir. urat, hogy *tevőleges, határozott* állításon ne

*) E' tárgyról, ha majd foglalatosságaim ritkábbak, bővebben fogok szólani.

vegye olybá, mint ha *látszandó* valamit mondani? A' 14. §. eleje ez: „*El nem fogadás miatti óvástételre köteles a' bemutató*“... c) „*Ha intézvényezett a' váltót az intézőre csak névbe csülsésként akarná elfogadni.* (XV cz. I. r. 74. §.);“ ez, gondolom, oly határozottan van kimondva, a' mint csak lehet és kell? De ha vigyázva olvasta volna magát a' c) alatti jegyzetet, ebből is meggyőzhetné volna magát t. bir. úr, hogy én *határozottan* állítom ezt; mert benne a' 45. l. így szövege: „*váltójogunk tehát, mely 74 §-ban ezen óvást nyilvání megkívánja, nem akarhatja a' főnebb idézett §-ban az ellenkezőt*“, sat. — Egyebiránt bator vagyok figyelmeztetni a' t. bir. urat arra is, hogy en *közbenjárói* azaz *általános névbe csülsésként* óvást váltójogunk szerint *nem taníthatok*, mert mindenütt *csak bemutatónak tételik köteleességül az óvástétel akár intézvényezett akár más* ajánljon is névbe csülsésként elfogadást; ezek reszeről pedig viszkereseti jogaik fentartására elegendő, ha tudják, hogy bemutató kello esetben óvással elt. A' t. bir. úr által id. 87. §-nál fogva sem köteleztetik intézvényezett óvástételre, sőt ott óvásról szó sincs, nem is lehet, hanem van 's egyedül azon különböző viszonyról, mely intéző 's a' válto egyszerűen vagy névbe csülsésként elfogadó intézvényezett közt fennforog. — Egyetlen eset az, mely a' 106. §-ban felhozatik; 's ott már különböző a' bemutató állása: mert kifizettetven — habár névbe csülsésként is — váltoja annak további sorsára gondja nincs többé, hanem van intézvényezettnek, hogy váltoi viszkeresetet gyakorolhasson.

Azon eset: „*midőn az elfogadásra meghatalmazott áll elő, de meghatalmazását igazolni nem tudja vagy nem akarja*“, teljességgel nem számítható a' 14. §-ban följegyzett különös esetek köze; nem: a) mert az a' 13d. § b.) betűje alatti esetben nemikép 's más, úgy velem, kello módon már benne foglaltatik; nem b) mert az illy *meghatalmazását igazolni nem tudó vagy nem akaró személy*, bemutatóra nevezve *est non ens*: azaz, semmi; o t. i. mihelyt nem igazolhatja, vagy nem akarja igazolni elfogadásra meghatalmaztatását — intézvényezettet kelloen nem képviseli, 's bemutatonak, kinek váltoja elfogadása iránt intézvényezettrel vagy annak elfogadásra *kelloen* felhatalmazott képviselőjevel van és lehet csak dolga — vele semmi köze, 's bemutató akkor úgy teszi óvást egyenesen *intézvényezett* személye ellen, mint ha ez föl nem találatnék: „*in jure t. i. male esse, aut non esse, idem est.*“

A' 15. §. **) alatti jegyzetekre tett észrevételre nevezve, kezdet fognek t. bir. úrral; ha a' 112. §-ban egyedül ez állana: „*ha a' pénzümiránt a' váltóban említés nincsen, 20 frtos conventiós pénzlábértessék*“, mi arra, mit ő kíván elegendő lett volna; de mivel e' §-ban ez is benne van: „*A' váltobeli sommát a' váltóban kitétt pénz nemében kell kifizetni*“ akkor úgy hiszem nem egészen helytelen észrevétel; mert ez már *kelloen* rendelkezes, a' fizetési föltetekre 's megszorításokra nevezve, mely minthogy itt a' 105. §. általános szabályat különzi meg, szintűgy lehetett volna említettnie az elfogadási fejezetben is; megkülönbözven a' 60d. §-t. 's ha valaki aranyokra szoló váltót, bankjegyekre fogadna

el, 's bemutató eziránt legott óvással nem élven, abban csakugyan megegyezne, nem tudom ki szoríthatná elfogadót arra, hogy többet tegyen, mint mire magát bemutató' átellenében kötelezé? Én jó szerencsét kívánnek t. bir. úrnak az illyes per' megnyeréséhez.

Úgy hiszem a' 116 §. világosabb leendett volna, ha tevélegesen 's *határozottan* fejezte volna ki azt, hogy a' bemutató a' váltobeli sommának felet vagy ezt meghaladó mennyiséget intézvényezettől fölvenni tartozzék. — Mind e' mellett is azonban áll azon észrevétel, hogy a' váltóbirtokosnak nemcsak névbe csülsésként de minden elfogadó intézvényezettől is teljes joga van nemcsak kívánni, de követelni is, hogy neki a' válto' lejártakor az egész váltobeli somma pontosan fizetessen ki, 's így e' t. §. második része a' 150. tekintetében csakugyan fölöslegesnek látszik!

Császár Ferencz.

(Folytatatik).

Szükséges magyarázatok

Nyáry Pál „nyilatkozására“.

I A' rozsz sáfárkodási vád.

(Folytatás.)

1) Csak azon summákat számítja Nyáry ur, *mellyek a' részvényes társaság' pénztárából a' szükséges költségek fedezésére elégtelen színhazi mutatóványok' jövedelmének pótlásul idonként kifizetettek.* Tegyük fel — mert nem lehetetlen — hogy az en tíz hónapom alatt a' színhazi mutatóványokból bejött 80,000 ft, a' részvényes társaság' pénztárából pedig pótlásul kivetetett 20,000 ft; az igazgató választmány tíz hónapja alatt a' színhazi mutatóványokból bejött 100,000 ft., pótlási költségül pedig kivetetett csak 10,000. Most, ha az egész öszves jövedelmet számítjuk, az igazgató választmány költött többet tíz ezerrel mint en, ha pedig csak a' pótlási öszvegeket, akkor en költöttem többet 10,000rel. 'S ime ebben feketik Nyáry ur' fortélya. Ő észrevehette a' számadásokból, hogy pótlási öszveg az en igazgatásom alatt több van es számítá csak a' pótlási öszveget, elhallgatva a' jövedelmeket, melyek — nem tudom, de meglehet — sokkal többre mennek az igazgató választmány, mint az en igazgatásom alatt 's illy számítás mellett, noha az igazgató választmány költött többet, meg is az fog bebizonyítani számokkal es adatokkal, hogy a' ki többet költött, az en vagyok. Szabad-e illy eszközökhöz nyúlni, es nemes fegyver-e ez más' kisebbitésére? Nem a' közönség mystificáltatik-e így? Nyáry ur mondotta igen helyesen, hogy a' ki közönség előtt föllep, attól mindenki követeli, hogy *állításai kimerítők 's adatokra építettek legyenek*; kimerítő es adatokra épített számolás ez a' Nyáry uré?

2) Nyáry ur kimondvan, hogy csak *pótlásokat* akar számítani nem *mutatóványi jövedelmeket* is, e' föltetelehez nem maradt hű. mett a' 17,500 forintot, mely nem részvényekből, hanem *színhazi mutatóványokból* jött be, a' részvényi azaz *pótlási* öszvegek köze számította es egy szóval sem említé, hogy a' kinek terhére 28,709 ft 20 kr rovatott fel, ugyanannak javára le kell húzni 17,50

forintot, mint saját szerzeményét. Azt hiszem, hogy ott, hol öszvesen csak 28,709 ft 20 krol van kérdés, 17,500 ftnyi öszveg nem olly csekélység, hogy hallgatással mellőzni lehessen, sem az nem mindegy, szerzetett-e vagy elköltetett ezen öszveg. Hiába mentegetőzik Nyáry ur, hogy ezen summa *tökének tekintetvén, kamatra adatott ki, és Gál pénztárnok irtól kérétek számon*, ez mind nem nyom semmit, mert ha 25ször tökének tekintetik's ugyan annyiszor adatik is kamatra, és ugyan annyiszor kérétek Gál pénztárnok irtól számon, még sem szűnik meg ezen öszveg szerzemény és pedig *szűni mutatványok' jövedelméből gyűlt szerzemény* lenni és mihelyt az, soha sem válhatik *részvényekből bejött summává*, és soha sem számíttathatik *szűni mutatványok' jövedelmét pótló summákhoz*, ha csak olly absurdumot nem akar Nyáry ur elhitetni, hogy ugyanazon summa önmagára nézve pótló és pótlott summa is lehessen egyszermind. Ha Nyáry ur teljesség miatt ezt a részvényes pénztárhoz számítja, minthogy abba volt egy ideig letéve, tisztán akarván a' dologban eljárni, nem pedig zavarban halászni, magyarul ki kell vala mondania, hogy ez a' 28,709 ft és 20 krból kihuzando, különben bár mint dísekedjék is férfiaságával, ez nem férfiui tett, hanem ámitás, pedig nem kell elfeledni, mi kemény ítéteket monda Nyáry ur az *ámitókra*.

4) Nem vette semmi figyelembe Nyáry ur a' ruhatári és disztiményi sokkal nagyobb költségeket az én igazgatásom mint a' választmányé alatt; sőt meg most is egy igen furcsa számolást tesz e' részben, mint alább látni fogjuk.

5) Egy szóval sem érinti, hogy a' 28,709 ft 20 krt nem én magam, hanem hárman költöttük: Ilkey és nagyon tisztelt Földváry Gábor ur; 's ezt azért — úgy mond Nyáry ur — mert nem az én gazdálkodásomról, hanem csak az *igazgatásom alatti vagy igazgatásombeli gazdálkodásról* szól. Igen? de azt kellett volna tehát világosan, azt értetőleg megmondani: hogy nem személyek hanem idők közti különbségről van szó, mert ha Nyáry ur örökké csak Bajza' igazgatásáról beszél és ezen igazgatásra rovogat fel egyet mást, azt mindenki nem az időnek, hanem a' személynek fogja tulajdonítani, 's ebben van a' fortély, ebben a' megtatanság. Általában itt ismét ki kell mondanom, hogy én abban semmi *férfiaságot* nem látok, hanem igen is *gyermekes és gyermekeshez méltó kisebbitést*, ha ott, hol gáncsolni valót emlegetünk, mindig a' Bajza' nevét hozzuk fel, hol pedig javalni valót, a' választmányét, 's midőn Bajza ezen mystificationora kilép és kérdezi: *miért?* meghunyászkodva azt feleljük: hogy nem Bajzát akartuk bántani. Mikor az kérdés, ki szerzette a' 17,500 ft toket: azt feleli Nyáry ur: *a' választmány*; ha pedig arról van szó, ki csinálta a' 12,334 ft 44 kr adosságot? azt feleli Nyáry ur: *Bajza*, és azután még is Nyáry ur tart praeeptori fontoságu intéseket, hogy *ne kisebbitsük egymást gyermekes módon?* Nem valódi hypocrisis-e ez?

5) Bele számítja Nyáry ur a' 28,709 ft 20 kba a' 13,334 ft 44 kr. adosságot, mint bizonyost, melly iránt maga sines bizonyosságban. Hogy én ezen adosságot csak némileg is elfogadtam volna

— mivel Nyáry ur mentegeti magát — egy számmal sem fogja bebizonyíthatni, sőt inkább a' Figyelme. 255. és 256. szeletein — mellyeket idéz — világosan ki van mondva, hogy *még kérdés vajjon ezen számok: 13,334 ft 44 kr igazak-e*. Itt tehát Nyáry ur igen rosszul idéz, mint általában látni fogjuk, milly hűk és igazak idézétei!

'S ime illy gyönyörű számolással süttötte ki Nyáry ur a' 28,709 ft és 20 krt. Mondhatom illy szép számolási móddal az acquisiteert is megbukottnak lehet bebizonyítani, csak emberek legyenek hozzá eléggé buták, át nem pillantani a' számolási fortelyon.

Mielőtt egybe állitanám, mi a' vég eredmény most már kettőnk' számolásából, szükség meg egy számolását Nyáry urnak megigazitanom, részint mert szorosán ide tartozik, de azért is, hogy az olvasót Nyáry ural mint számolóval bővebben megismertessem. Ha az kérdés, mellyik igazgató költött el többet? hogy rá igazságosan megfelelőesünk, nem elég öszveget öszveggel szembe állitanunk, hanem szükség az időt is idővel. Nyáry ur nevetőségessé akarván tenni ezen mondásomat: „hogy én az ő 28,709 ft 20 kr pókhalóját, vagy — mint a' Hirnök nevezé — csapláját a' ruhatári és disztiményi 26,243 ft 3 krral és a' 17,500 ft szerzeményvel könnyen semmivé tehetem,“ ismét egy igen furcsa számolást teszen. Azt mondja t. i. hogy a' választmányt a' ruhatári és disztiményi 26,243 ft 3 krból 12,346 ft 17 kr., engem pedig 13,896 ft 46 kr. illet. Most — feltéven, a' min azonban kételkedni is szabad, hogy ezen számok igazak — ha az én igazgatásom' ideje a' választmányéval hasonló volna, akkor e' két summa közül ki kellene a' kisebbiket a' nagyobbiból vonni így:

13,896 ft 46 kr
12,346 „ 17 „

1,550 „ 29 „

és kiszűlné; hogy nekem ruhatárra és disztiményekre 1550 ft 29 krral kellett több mint a' választmányának: de miután az én igazgatásom 10 hónapig tartott, a' választmányé pedig 23ig — mint Nyáry ur felvevé — az időben nagy különbség van, tehát az arányt kell kiszámítani 's ezen kérdést megfejteni: ha a' választmányának 23 hónap alatt 12,346 ftot 17 krt kellett ruhatárra 's disztiményekre költenie, mennyibe került egy hónapja különösen, és mennyibe 10 hónapja összesen? Ha számolunk, kiszűlné, hogy egy hónapban költetett ruhatárra és disztiményekre 536 ft és 47 kr, 10 hónap alatt pedig 5,368 ft. Kihuzván már most ezen öszveget az én 10 hónapos ruhatári és disztiményi költségeimből

13,896 ft 46 kr
5,368 „ — kr

8,528 „ 46 „

kiszűlné, hogy nekem 8,528 ft 46 krral kellett többet költenem ruhatárra és disztiményre, mint a' választmányának ugyanannyi idő alatt. Nyáry ur számolásában tehát egyszerre kettő a' hiba, egyik: hogy időt nem hasonlítja idővel; másik, hogy az öszveget sem öszveggel. — De továbbá azt mondja Nyáry ur, hogy a' *választmányának a' személyzet*

legalább 10,000 ftal került többé, mint nekem; ha ez így van, a 10,000-et ismét 23 hónapra kell érteni 's ismét azon kérdést megfejteni: ha 23 hónap alatt 10,000-be került a személyzet, mennyibe került egy, 's mennyibe 10 hónap alatt? A' mit ha számítunk, ismét kívül, hogy egy hónap alatt 434 ft és 46 kr, 10 hónap alatt pedig 4,347 ft 50 krral került többé a személyzet. Nyáry úr itt ismét azon nagy hibát követte el, hogy 23 hónapot 10 hónappal hasonlítja. Ezen hibákat nyomon követte aztán azon legnagyobb hiba, hogy a 10,000 ft személyzeti, és 12,346 ft 17 kr ruhatári és díszítményi öszvegeket egybeszámitván, kisütött 22,346 ft 17 krt. 's felállított egy nevétséges biláncot, hol sem öszvegek öszvegekkel, sem kiadási idők nincsenek számlatba véve. Miből megszületett azután azon nem hiba többé, hanem egy valóságos hirco-cervus, hogy ő 4347 ft 50 kr személyzeti öszveg helyett 22,346 ft és 17 krt tesz ellenembe, és ezzel akarja *fűstként* elenyésztetni az én öngazglásomat a ruhatári és díszítményi öszvegekkel 's midőn ezen hirco-cervusa epen megszületett, akkor csúfolodik, hogy én *plus és minus summákat akarok összeadni*, és akkor készül neki a nevetésnek. Csak lassan, Nyáry úr; ki utoljára nevethet, annak van legtöbb alapja nevetni; nevetni előre könnyű, de nem tanácsos, mert jöhet idő, mikor a' nevetők nevetetnek ki.

Allítsuk most már össze a számokat és lássuk, micsoda rosz gazdálkodást süttött ki Nyáry ur az én igazgatásomra.

Bajza elköltött 10 hónap alatt 28,709 ft 20 krral többet, mint az igazgató választmány, de ugyanez a Bajza ugyanazon 10 hónap alatt szerzett 17,500 ft tőket, a' választmány pedig nem szerzett semmit; lehúzáván tehát 28,709 ft 20 kbol 17,500 ftot, marad még Bajza' terhére felrovanó 11,209 ft 20 kr. — Vegyük most már fel, hogy az imént Nyáry ur' adataiból kimutatott számolás szerint Bajzának, 10 hónapja alatt, ruhatárra és díszítményekre 8,528 ft 56 krral kellett többet költenie, mint a' választmánynak, a' választmánynak ellenben — ismét Nyáry ur' adatai szerint — a' személyzetre kellett többet költenie, mi 10 hónap alatt 4,347 ft 50 krt teszen, hogy tehát a' kettő kiegyenlítsessék, vonjuk ki e' kisebb öszveget ama' nagyobból

8528 ft 56 kr
4347 „ 50 „

marad 4181 „ 6 „

ezen 4181 ft 6 kr a' Bajza' javára leszen felrovanó, mit lehúzáván a' 11,209 ft 20 krból

11,209 ft 20 kr
4,181 „ 6 „

marad még 7,028 ft 14 kr Bajza' terhére. Vegyük most már tekintetbe, hogy Bajza' igazgatásakor (septembertől februárig) hónapoként nem volt napi mutatvány 5-ször, mi öszvesen 25 napot teszen, vegyük fel, hogy árvizkor ismét 25 napig zárva volt a' színház, következőleg Bajzának 10 hónapja alatt 50 napig nem volt egy filler jövedelme, költségei pedig folyvást voltak, mert a' színházi személyzet ezen 50 nap alatt is csak kenyérral és hussal élt, nem színházi legszeszszel; a' vá-

lasztmánynak ellenben soha sem volt csak egy jövedelem nélküli napja is. Ne feledjük most már Bajza' igazgatásának azon időszakát, midőn legkisebb jövedelem volt (1838 januarius és februarius hónapokat) 's lássuk mit hozott be ezen silány időszaknak 50 napja. A' napi jövedelmek' nálam levő jegyzeteiből, — mely hű mása a' Nyáry urnál levő számadásoknak — kitetszik, hogy januarius' 1-től febr. 19-ig (azaz 50 nap alatt) bejött 13,061 ft és 16 kr. Vonjuk ki most ismét ebből a' 7028 ft 14 krt.

13061 ft 16 kr
7028 „ 14 „

marad 6033 „ 2 „

Ezen 6033 ft 2 krt Bajza' javára kell felróni, 's ime Nyáry ur' számolgatásaiból nem az sült ki, hogy én 28,709 ft 20 krral rosszabb, hanem az hogy 6033 ft 2 krral jobb gazda voltam az igazgató választmánynál; hát ha még az is tekintetbe vetetik, hogy a' fortélyosan beszámított 17,500 ft tőkenek 1837-diki september hónaptól kamatai is vannak, hogy a' 28,709 ft 20 kr is úgy van Nyáry ur által kisütve, hogy *pótlási öszvegeket* számita és ide számita mint bizonyost az általa is kétszeseen vallott 13,334 ft 44 kr adósságot, mi nevétségesen végződik Nyáry ur' esinye! 's ő, ki azt akarta megmutatni, hogy én rosszabb gazda voltam a' választmányal, az ellenkezőt mutatta meg 's azt sújtá, kit védeni akart.

'S ime, uraim, ez a' Nyáry, ki illy fortélyokhoz nyult az én kisebbitésemre, ki, miután esinyen kaptott is 's megfogodott az önmaga által kivetett hálóban, mellyből nem tud kieviezkenni; ez a' Nyáry fordul most én hozzám 's így szól: *Bajza ur, mindketten férfiak vagyunk, tehát cselekedjünk mint férfiakhoz illik: fogjunk munkához a' helyett, hogy egymást gyermeki módon fenyegetve kisebbitenők 's elégítsük ki valahára a' színház' dolgában már elég mendemondát olvasott 's ferdesegeket látott közönség' várakozását kétségtelen adatokkal.* Igen is, Nyáry ur ferfi, illet volna tehát ferfihoz illőleg cselekednie 's midőn 45 által megtámadtatván, magamat védtem 's Nyáry ur prokátorkodni közénk lepott, illet volna munkához fognia, a' helyett hogy engem *gyermeki módon* kisebbitte, illet volna kielegíteni valahára a' színház' dolgában elég mendemondát olvasott és ferdesegeket látott közönség' várakozását kétségtelen adatokkal, a' helyett hogy Nyáry ur újabb mendemondákat ferezelt az én rosz gazdálkodásomról, 's újabb ferdesegeket mutatott fel a' színház' dolgában a' közönségnek, Nyáry ur, kinek kezében levén minden számadás, hasonlithatlanul kedvezőbb helyzetben volt mint a' pletykakoholó 45, mint én, vagy bárki más arra, hogy kétségtelen adatokkal lepjen fel.

Legyünk férfiak 's cselekedjünk férfiakhoz illőleg! Igen szép intés, de ezen intésre alig van valakinek nagyobb szüksége, mint önnek, Nyáry ur! Mert ime most is mit teszen ön? A' helyett, hogy megelekednek annak szegyenével, hogy elebb volt kenytelen visszavonulni és eltagadásokhoz folyamodni, mintsem vádját rosz gazdálkodásom iránt igazolhatá, most is még ismételve azt mondja: *ez uttal* nem akart engem rosszul gazdálkodottnak

mutatni. Mit teszen ezen ez *uttal*? Nem annyit-e, mint ha az még megmutatható volna 's mintha annak megmutatását Nyáry ur majd más *uttal* megkísértendőnek vélné? Ezen mentális reservata nem arra van-e ismét számítva, hogy a' közönség e' tárgy iránt még tovább is ámulatban tartassék? Mennyi fortély és mennyi ártani akarás rejtezik ez egyetlenegy szóban! Fogja rá Nyáry ur, hogy ezek *Fiesco-féle karczolások, mellyeket nem Hassan' fekete kezei hanem én magam ejtek magamon*. Ezek, Nyáry ur, valódi sebek, mellyeket a' fekete Hassan' fekete kezei akarnak rajtatn ejteni. Sehogy sem bírván kigázolni mostani maga által készített tömkelegéből, egy érzékeny döfést kellett legalább rajtatn tennie. Nemesen, ferfiuhoz illőleg van-e ez téve? *Legyünk férfiak* u. mond Nyáry ur, azaz: légy te Bajza kímelő Nyáry iránt, Nyáry pedig, hálaül, nem szünik meg a' legnagyobb kíméletlenségi rendszert folytatni irántad. Mondhatom, szép ferfiasság! Es aztán csak gondoljuk meg! még Nyáry ur vet szememre *személyeskedést*, Nyáry ur, ki engem még most is a' legérezékenyebb oldalról akar sérteni: gyanúsítani hivatalviselésemben. De én, drága igazgató ur, csak nevetem ezen *ez uttali* utolsó mérges döfését és kereken megmondom, hogy ha ez *uttal*, — kezében levén minden számadás, — semmit sem bírt megmutatni rosz gazdálkodásom iránt, hanem inkább visszahuzta szavait, annak megmutatása jövedőre sem sikerülend, bármennyiszor öszvead, kivon, sokszoroz és oszt is Ny. ur, és ezen egész ez *uttal* nem egyéb mint vén asszonyokhoz illő fenyegetődés, mit én ez *uttal* és minden *uttal* megvetek.

Miután Nyáry ur kinyilatkoztatá, hogy *ez uttal* nem akart engem roszul gazdálkodással vádolni, a' 28,709 ft 20 kr vádló öszveget azonban *ez uttal* számítá ki, kérdés, kít vádol most már ezen summa *ez uttal*? Engem vádolhatna csak és a' választmányt, vagy legfelebb még Ilkey és Földváry urakat, mert másnak nem volt hatalmában kiadásokat tenni. Engem nem vádolhat, mert Nyáry ur maga ismételve protestálgat ez ellen. Tehát kít? más nincs hátra, mint a' választmány és a' nevezett két ur. Így tehát, mi haszna volt Nyáry urnak ez általa támasztott feleselésből? Engem akart vádolni és bevádlá azokat, kiket védeni készült; engem akart kisebbíteni és kisebbíté azokat, kikkel egy csónakban evez, mert ne feledjük el, Ny. urnak, meg levén szorulva az én nyolcz kérdésennél, valamit csak kellett tennie maga igazlatára; azonban magát sem szabadítá meg, mert hol a' választmányt vádolja, ott vádolja magát is, mint egyik legnagyobb befolyásu tagját ezen választmányynak. Így járunk mindig, ha nem az igaz ösvényt követjük 's így teljesedik a' magyar közmondás: ki másnak vermet ás..... Nyáry ur protestatiói után nekem többé nincs semmi szólomvele e' rosz gazdálkodási kérdésben, hanem átengedem őt az igazgató választmány' méltó neheztelésének és vitatkozási ostromainak, csak arra intem egész illendőséggel, hogy ha kedve jöne még valamikor mást közönség előtt méltatlanul vádolni, emlékezzék meg, mi furcsán végződött ezen első próbája énelem.

II. Opera-jövedelmek.

Kifejtvén nézetimet Nyáry ur' Nyilatkozásának azon része iránt, melly hivatalviselésemet gyanúsítá, térek most a' másik, az ügyre nézve fontosb, és a' közönségnek érdekesb kérdésre: hasznos vagy káros befolyással van-e a' magyar színházi pénztárra az opera?

Soha sem volt kevesebb ok és alkalom ezen kérdés vitatásába bocsátkoznia Nyáry urnak, mint épen akkor, midőn a' köztem és 45 közti szövélet miatt lépett fel, mert ezen szövéletnek épen nem volt e' kérdés tárgya. A' Figyelmező 16. számának 256. szövéletén, annak megmutatására, hogy ha én — mivel 45 vadla — adosságokat hagytam volna is a' színházra, azt mondam, ezen adosságok könnyen mind menthetők, mind igazolhatók, ha az én igazgatásom' minden ide tartozó körülményei figyelembe vétetnek. Egyéb körülmények között felhozám az 1838iki telet, mikor „*az újdonság és még akkor nagy divatban levő Schodelné is ritkán csinált nagyobb jövedelmű házakat, mint a' mennyi neki egyszeri föllépéséért fizettetett*“. Ennek bebizonyítására előszámlálék öt napi operai jövedelmet januarius és februarius hónapokból. Sem azt nem mondam e' helyt, hogy az opera általában, sem azt, hogy Schodelné pénzbeli kárt tesznek, csak annyit mondek: az 1838-i telen oly kevés ember járt a' rosz idő miatt színházba, hogy ekkor sem az opera, sem Schodelné ki nem fizették magokat, a' mit — hiszem — be is bizonyítottam, mert adataim ellen nem tudott Nyáry ur adatokat felhozni.

Nyáry ur, ki úgy látszik, ha valaki száját elgörbiti, azonnal csúfolódásnak veszi azt az opera, és a' különös igazgatói kegyekben álló Schodelné ellen, szavaimra azonnal tűzbe jött, 's felszólalván a' Társalkodó 36. számában, úgy számolgatja az opera' jövedelmeit és a' rá tett költségeket, mint ha én az opera és Schodelné ellen keltem volna ki. Más alkalommal, az igaz, szövéletben ezen két tárgyról 's gyökeresebb észrevételekkel; akkor hallgatott Nyáry ur, most pedig — midőn non erat his locus — egy nagy számolásba bocsátkozik, 's engem megboszulandó az operai kis jövedelmek' ellenebe — mellyeket elősoroltam, — ő is előszámlál hat napot, midőn a' szindarabok 24—30 váltó forintig jövedelmeztek csak. Nagyot kacagtam a' boszúállás' e' nemén! Ez épen olyan, mint midőn a' két somogyi szekeres, kik mindketten zsidó fuvarosokat vittek, szemközt jövének egymással tengelyt akasztának és összevesztek, 's nem egymást bántották, hanem egyik a' másik' zsidaját verte meg. Ha te vered az én zsidómat, én is verem a' te zsidódat, úgy mond egyik a' másikának. Ha Bajza bántja az operát, én is bántom a' színművet, gondolá Nyáry ur, 's ez annál mulattatóbb, minthogy Nyáry ur haragjában észre sem vevé, miként a' színművek' kis jövedelmét elősorolván, csak azt erősíté még inkább, mit én állítottam: hogy az 1838-i telen a' m. színházban kis jövedelmek voltak, 's így ellenem akarván szólni, mellettem szolt.

Ha azt akartam volna a' Figyelmező idézett helyén mutogatni, hogy az opera és Schodelné a'

penztárnak kárt tesznek, akkor nem öt nap' jövedelmét soroltam volna elő, mert öt nap' jövedelmével illyesmit bizonyítani akarni igen nevetéses volna. Azt, hogy az opera febr. 9. 854 ft 23 krt hozott be, igen jól tudtam, de ez csak egyszeri kivétel volt januarius' közepétől — ekkor kezdődött Schodelné' szerződése — februarius' végéig; 's ha hat előadás közül egy tűrhető is, ez meg nem rontja le az én állításomat, mit öt előadás bizonyít: hogy t. i. a' nevezett időben az opera és Schodelné' kis jövedelmeket csináltak. 'S így a' februarius' 9-i előadás nem *merő tévedésből és számítási sajtáságos könnyebbség miatt* hagyatott ki, mint Nyáry úr gúnyolódik, hanem kész akarva, mivel nem volt oda tartozó, mivel állításomat lerontani úgy sem volt volna elégséges. Az kinek illy számítási különös sajtáságai és könnyebbségei vannak, talán nem én vagyok, hanem azon úr, ki a' 17,500 főt terhül rotta fel annak, ki azt szerze.

Felfogván Nyáry úr az opera' ügyét, egy számítást teszen, ismét olly tökélelent mint a' milylyek csaknem minden számolásai, és kisüti, hogy a' szini mutatványok' jövedelméből *csak 4 ft 20 kr az operakéből ellenben 236 ft 31 kr fölösleg maradt naponként*. Igen ám! de a' számítást Nyáry úr octob. 1. napján kezdi, holott augusztus' 1-ján kellene, és csak martius' 13-ig viszi, holott majus' végéig kellene, ha azt akarjuk megtudni, micsoda eredménye volt a' pénztárra nézve az operának az én 10 hónapom alatt. Augusztus 1-től octob. 1-ig és martius 13-tól majus' végéig tömerek költség volt az operára, jövedelem pedig igen kevés. Nyáry úr itt is kiválasztotta a' legkedvezőbb időt a' maga malmára: de ha számítani akarunk, legyünk igazságosak 's ne sántikáljunk egy vagy más részre. Én is kiszámítam ugyanezt egykor, de az egész tiz hónapot összefoglalva, és számításomból az sült ki, hogy az opera tiz hónap alatt körülbelül 21,000 hozott be és 29,000 vitt ki, 's így a' veszteség volt 8,000. Most már azt kellene tudnunk, mellyikünk' számítása volt jobb. — mert én nem akarom a' magamét esalhatlannak állítani — a' mit csak úgy vizsgálhatnánk meg, ha a' számadási adatokat Nyáry úr is 's én is egyképen láthatjuk. E' célra való volna Nyáry úrnak ajánkozása 's azon ígérete: mi szerint *ki akarja dolgozni a' színház' megnyitása óta egész addig, míg az igazgatást a' részvényes társaság viendi, naponként mi jött be a' szindarabokból, operákból, parodiákból, 's mi ment ki rájuk egy krig: dolgozatát hiteles személyek által — megkérvén ellenőrül engem is — meg fogja hitelesíttetni és kinyomatva közönségessé tenni, csupán arra kérvén engem, lennék szíves az igazgatásom' idejéből fizetetlen maradt árjegyzékek' rendbe hozatalát sürgetni, mivel egészen tökéletes számítás ennek megtörténteig nem készíthető*. Ez ígéretet Nyáry úrnak én a' legnagyobb örömmel fogadom, mert ha illy valami fog kidolgoztatni, az egész opera-jövedelmi kérdés teljes világosságra fog hozatni, a' mi a' színházi ügynek nem kis hasznára leend. Azonban, ha már Nyáry úr illy munkára szánja el magát, következőkre kérem őt nem a' magam' hanem az ügy' javáért. 1) A' helyett, hogy maga dolgozna ki, mi jött be az ope-

rából, szindarabok és parodiákból 's mi ment ki rájuk, sokkal czélszerűbb leend ha híven közlendi 1837-i aug. 1. napjától egész addig míg a' választmány az igazgatást a' részvényesek' számadására vitte (aug. 7-ig) a' színház' minden jövedelmét 's minden kiadásait. Így azon kedvező helyzetbe tenendi Nyáry úr az egész magyar közönséget, hogy az adatokból maga számolhasson és maga győzhesse meg magát a' kérdéses ügy iránt. Ha Nyáry úr maga teszen számolást ismét ott leszünk, hol most vagyunk: tömerek kétség fog támadni, kérdészni fogjuk és méltán, mint számított Nyáry úr? Mit számítá opera' kiadásaihoz, mit szindarabok és parodiákéhoz, 's hogyan osztá fel például a' bérletjövödelmeket köztök. Hogy ezen kérdések fölötti viták kikerültessenek, legezeli irányosabb, ha az adatok a' legnagyobb hűséggel a' számadásokból lemásolva közöltetnek. 2) Arra kérem Nyáry urat, hogy azt hitelesíttesse hiteles személyek által — és abban engedjen nekem ellenőrséget — hogy közleménye a' színházi számadásnak hű másolata. 3) Ha ezen közlemény ki fog nyomtatni, tegyen engem azon állapotba, hogy ha számolásaimnál valahol magamat értesíttetni, felvilágosíttatni kívánom, a' színházi hiteles számadásokba én is bele tekinthessek ott, hol ezen számadások letéve lesznek. — Ha Nyáry úr ezeket teljesítendi — a' min nem is kételkedem, mert tőle függ — akkor tökéletesen bele fog pillantani a' közönség is, melly tetteinknek legjobb öre, azon kártyákba, mellyekkel Nyáry úr és én egymással szemközt játszunk, 's látni fogja mellyikünk' kezében vannak igaz kártyák. Így világosságra jó minden, 's én nem gondolok vele, kettők közöl bár mellyikünk' állítása bukjek vagy nyerjen, mert minden esetre az igaz fog napfényre jöni, 's én levén a' vesztes, megelegszem annak önértetévei, hogy közönség előtti szavaim eszközei valának az igazság' kifejlésének.

Mi a' fizetetlen árjegyzékek' rendbehozatalát illeti: az eddig sem rajtam mult, én késznek nyilatkozám rá — olvassa el Nyáry úr hozzá e' tárgyban intézett leveletem — 's ha még továbbra is elmaradand, oka ismét nem én leszek. Azonban, ha megint haladna is ez, ne tartóztassa Nyáry urat ígert munkálatától. Közölje Nyáry úr azon lajstromot, mellyen a' 13,334 ft 44 kr. adósság specificálva van, 's ki számot akar vetni, elítélhetendi majd belőle, mit rojon ezen specificatióból az opera, mit a' szindarabok és parodiák' javára vagy terhére. Illy lajstromnak kell lenni valahol Nyáry úrnál, különben honnan tudatnék olly pontosan a' 13,334 ft 44 kr. adósság?

Nem akarván, meddig ígert munkája Nyáry úrnak egy hónap' mulva meg nem jelenik, többé e' tárgy felett szót vesztegetni, csak azt kérdem, ki ellen mutogatja Nyáry úr olly mehosággal a' Tarsalkodo' 36. számában és most ismét az 55. számban, *művelt Európát, XIX. századot, hotten-tókat, réz színű amerikaiakat, Catot, Socratest, civilisatiót, török birodalmat, böles Salamont, Szerdahelyit, Deakit, Jakabot össze visz-sza hordva és mindenhez kapkodva azt, hogy az opera a' magyar színházban szükséges? hogy a' zenének sok kedvelői vannak? Ezeknek bizonyítga-*

tása, a' milly fölösleges, épen olly furesa! Én nem mondottam soha és sehol, hogy opera nem kell, még kevésbbé jutott eszembe állítani, hogy az operának ninesenek sok kedvelői. Én csak annyit mondottam, hogy opera nem levén fő dolog a' magyar színházban, nem kell vele elnyomni a' színeszetet 's azt, hogy az operának nagy közönsége van ugyan, de még sem fizeti ki magát, minek oka a' bevétel és kiadás közti aránytalanság; mert ha még olly nagy is a' bevétel, van kiadás, melly azt kimerítheti. Ezek ellen Nyáry úr két izbeni értekezései sem nyomnak semmit. És aztán, ha az opera a' szükségének megmutatására ninesenek mélyebb és philosophiaibb okok, mint az, hogy az opera jelenleg divat' izlése és hogy az *alig háromszáz lépésnyi távol német színházban is* opera van — mit Nyáry úr olly igen szert emlegetni — akkor valóban igen gyengen áll ezen ügy.

'S lebecsátokozzam-e annak fejtegetésébe is, mit nyomnak az illy beszédek: hogy *civilisatio nélkül nem képzelhetni nemzetet és nemzetiséget*; hogy *török bírodalom van, török nemzet nincs, csak lehet*; hogy *nincs neme a' művészetnek, melly a' nemzetiséget gátolná*, hogy a' 19. században a' nemzeteknek nem lehet saját magukból kifejezni, mert a' hontentőlak és részszíni amerikaiak sem fejlenek ki. Ezen állításain Nyáry úrnak sokan mosolyogtak, én mosolygás helyett vizsgálat alá szeretném őket venni, de minek ez? Alig hiszi ezeket más Nyáry úron kívül, őt pedig — kinek ön maga előtt olly nagyon igaz szókott lenni — ellenkezőről meggyőzni akarni? Oleum et operam. . . . Hiszen civilisatio a' török nemzetnél is van bizenyos fokig — olvasson csak Nyáry úr újabb utazókat! — 's így *ex definitione Nyáryana* is nemzet a' török; hiszen lehet nép és van, melly nagy civilisatio mellett is kevés nemzetiséggel bír; — sem a' nemzetiségnek nem szükségképeni következése a' civilisatio, sem a' civilisatio-nak a' nemzetiség — a' németek közt találhat Nyáry úr, csak tekintsen körül, igen civilisált népet kevés nemzetiséggel, és viszont hol van annyi nemzetiség, annyi nemzeti sajátság mint a' vaszka népnél (Guipuzcoa, Alava és Viscayaban) pedig ez a' civilisatio-nak nem nagy fokán állhat, mert literaturája 's nyomtatott munkája úgy szolván nines — 's én azt hiszem, épen azon népeknél van legkevesebb nemzetiség, mellyek idegen' majmai voltak és egészen idegen befolyás után civilisálódtak; — a' 19. században is kifejtheti valamelly nép magát saját magából, ha az az idegen sajátságokat átveszi, de nem átvéve a' maga földere, hogy ott eltenyészvén őt elnyomja, hanem hogy bele mint törzsökbe oltsa annak sarjadékait, mellyek egykor felvirulván, bizonyítsák eredetöket, és saját földjök és levegőjök' tagadhatlan tyusát megnevesedve hordják magokon; — művészet igen is mint művészet magában véve nem gátol nemzetiséget, de bal fogások által gátolja lehet a' nemzetiség' előmenetelének; az opera nem gátol nemzetiséget általában: de a' Nyáry úré gátol, mert elnyomja a' színművészetet, mi a' nyelvény és nemzetiségnek közvetlenebb elősegelője. De ezen, nagyobb részint világtörténeti 's most felesleges dolgok' vitatását abba hagyom 's terek inkább Nyáry úrnak egyéb szo-

rosban ide tartozó furcsa állításaira, mellyeket részint maga mentegetésére, részint újabbi vádlásomúl felhordott.

III. Némelly furcsa állítások.

Különös, úgy mond Nyáry úr, hogy én, a' *mindentudó, töle reménylek a' színház ügyében legtöbbet megtudhatni. Ha ezt hittem* — mond tovább — *miért nem szoltám fel adatok' nyujtása végett előbb is, úgy legalább a' „Szózat” írásától megkímélhettem volna magamat. Ha én a' Szózat' írásától meg akartam volna magamat kímélni, e' czélra nem kell vala Nyáry úrhoz mennem adatokért, azt könnyebben eszközölhetem, ha tollamat nem mártom kalamárisba és kezemet nem teszem papírosra: de én nem akartam magamat kímélni, tehát. . . . Különben is kétélem, hogy Nyáry úr nekem igaz adatokat nyujtván, nem irtam volna-e meg a' Szózatot, mert annak írásakor nem a' magam' kímélése vagy nem kímélése, hanem a' színházi ügy forgott előttem, 's miket a' Szózatban mondottam, azok — mint a' következők mutatta — épen olyanok voltak, mikre nevezve én Nyáry úrtól nagyon is különböztem véleményben, melly különbözést el kelle mondanom, ha az ügyet jobban szerettem Nyáry úrnál és magamnál, 's az elmondottak közt voltak olyanok, mellyeket Nyáry úr a' maga adataival alig tehetett volna szükségte- lenekké. Hogy a' Szózatnak jó volt megírnia. azt a' következők mutatta, mert általa dolgok hoztak köz vitatás alá, mellyeket a' közönségnek hasznos volt tudnia, ha talán Nyáry úr szerette volna is soha közönség elebe nem kerülve látni. 's így ha a' Szózat Nyáry úrnak nem volt kedves tünemény, az nem válik gyalázatára e' csekély iratkának. — Különben is én nem a' Szózatban mondottak, hanem a' vitatkozás alatt levők iránt — mik nagyobb részint számadási adatok — reménylek Nyáry úrtól legtöbbet megtudhatni, na'nt hogy ő az igazgató és mindentehető.*

Bizonyossá tesz engem Nyáry úr, hogy a' részvényes társaság Pestmegye' közgyűlésén nem azért mondott le a' színház' további igazgatásáról, mint ha annak fenntartására, az én hibás hallásom szerint képtelen volna, mert hiszen az áldozatok' forrása a' magyar kebelben még egészen kiapasztva nines, hanem stb. Ha én előbb kételkedtem volna is, vajjon a' megye' gyűlésén jól hallottam-e, most Nyáry úr bizonyossá tevé, hogy csakugyan jól hallottam. Azért nem képtelen, ugymond Nyáry úr, a' részv. társaság a' színház' további fenntartására, mert az áldozatok' forrása a' magyar kebelben még egészen kiapasztva nines. Hogy általában véve nines kiapasztva, hiszem — Mátyás és Kőlcsey' emlékeire folyvást tetetnek áldozatok — de a' pesti magyar színházra nézve most, miután az országos ajánlás megtörtént, egészen ki van apasztva, sőt ki volt már előbb is, mert még az országos ajánlás előtt akart a' részv. társaság pótlekreszvényeket 50 váltó forintjával vétetni, 's vajjon hány részvény vétetett meg? Vajjon ezen pótlekreszvényekből hány napig bírná Nyáry úr csak a' színházi primadonnát magát fizetni, kinek mindennapra akár, fölép- akár nem, 50 ft jut? Kiapadt tökéletesen a' szin-

háza nézve az áldozatok' forrása — ne mystificaljuk a' közönséget, csak mondjuk ki világosan! — 's mivel kiapadt, jele, hogy a' részvényesek képtelenek a' színház' további fenntartására, 's jele, hogy én a' megye' gyűlésén jól hallottam, 's így Nyáry úr ismét megjárta, mert épen mikor azt bizonyítgató, hogy rosszul hallék, akkor bizonyította be tökéletesen, hogy nagyon is jól hallottam.

Aggódik Nyáry úr, *minő úton* tudhattam én ki, hogy az 1837—1838. években a' színház opera-jövedelmeken kívül 90,000 hozott be. Mintha bizony olly nagy mesterség volna, ha 10 hónap' jövedelme tudatik, még két hónapét hozzá vetőleg kitudni: mert én nem mondtam határozottan a' 90,000 jövedelmet; olvassa meg Nyáry úr jobban a' Szózatot 's látni fogja, hogy ott körülbelül 90,000 van mondva.

Furcsának tartja Nyáry úr, hogy *én a' második kérdésnél* (Nyolcz előleges kérdéseim közt) *értettem, miként Nyáry úr csak pótlási summákról szól, még is első kérdésem megmaradt, hihetőleg azért, mivel én a' nyolczas számra sokat tartok, 's a' nyolcz kérdést valahogyan ki kellett vasalni.*²⁾ Nem vagyok annyira beavatva a' vasalás' mesterségebe mint Nyáry úr, ki még kérdéseket is tud vasalni: de annyit mondhatok: hogy én az első kérdésnél is értettem, miképen Nyáry úr csak pótlási summákról akar szólni; csupán azon rendkívüli számolási bölcsességét nem értettem, mint lehet ott a' 17,500 ft mutatónyi jövedelmet számítani, hol részvényes pénzek számitatnak, és miként lehet a' szerzőre a' szerzeményt terhül felróni; 's megvallom Nyáry úrnak ezen *számolási sajátsága* még most is érthetetlen előttem, mert még Nyilatkozásában sem bírta azt megfejtteni, mint általában kérdéseimre eleget ötl-hatol, de egyenesen, felvilágosítólag nem tud felelni. Az, hogy a' 17,500 ft *tökének tekintetelt, kamatra adótt, Gál pénztárnok irtól kéretik számon*, mind nem változtathatja meg azon igazságot, hogy ezen pénz mutatónyok' jövedelme volt, 's ha nem változtathatja meg, minek emlegeti ezeket Nyáry úr? En nem vagyok azon ember, ki jelentés nélküli pusztá szavakkal el hagyjam magam' utasittatni. A' helyett hogy Nyáry úr e' kérdésemet vasalja, jobb volna reá valami kielégítő feleletet kovacsolni.

(Vége következik).

Bajza.

Írótulajdoni ellenmondás.

— Jelentem az érdemes közönségnek, hogy D. Schlesinger, kevéssel ez előtt megjelent budapesti helyiratában, mind azon tablákat, mik a' pesti és budai ivóvizek' vegytani bontását terjesztik elő, mind a' meteorologiai tabellákat — és pedig ez utóbbiakat némelly lenyegetlen, egyedül az utánnomás' palástolására ezelő áttetelekkel, es hamis forrás' idezésével — az én, két évvel elebb megjelent helyirati munkámból (*Pest und O-*

²⁾ Kérdést vasalni!!!

Nyomatik Budán a' magyar kir. egyetem' betűivel.

fen mit ihren Einwohnern, besonders in medizinischer und anthropologischer Hinsicht. Ofen, 1838.) nyomatta le, 's így az *észjog, igazság, és legfels. kir. rendeletek által tiltott utánnomást követelt el.*

Az említett tabellák, ámbár ez esetben részei egy nagyobb munkának, egyszersmind önálló dolgozatoknak is tekintendők, mert magokban, külön is megállhatnak. De egy orvosi helyiratnak azok olly lenyeges részeit alkotják, hogy nélkülök az egyáltalában hiányos. Senkinek sincs joga kizárólagos tulajdonhoz, melyet nem csekély költséggel, és sok évü fáradságos munkával szerzettem, megegyezsem nélkül hozzá nyúlni. Mert egészen más, idegen munkákból egyes idézeteket, modjával használni; és más, valamely munkát egy más munka' lenyeges részeivel, melyek nélkül az tökéletlen lett volna, kiegészíteni, 's így mást károsítani. E' jogsértés pedig S. úr részéről annyival méltatlanabb, mert az időjárasi tábláknál nem is az én munkámra hivatkozik, mint illet volna, hanem hamisan D. Albert urra, ki, mint engem becsületszavával bizonyossá tett, S. urat tudtara soha sem nem látta, sem vele nem beszélt. Mennyiben lehetnek S. úr' egyéb forrásai is hitelesek, bizodalmat érdemlök es híven előadtok, már csak ebből is kiténik.

Hogy egyébiránt S. úr a' nevezett két külön dolgozaton kívül munkám' más részeit is nem kevesse használta, a' módosítások es áttetelek', 's kivált a' gondolatok' sorozatában tett változtatások ellenére, a' kevesbbé figyelmes olvasó is könnyen észreveheti, csak hasonlitsa össze S. helyiratát 3. l. az enyemmel 6, 7. l.; S-et 63 es 64. az enyemmel 83 es 90.; továbbá a' ket város' leírását, az építésről, a' lakosok' miveltsége es életmodjáról szolo stb cikkeleket: 's legott meg fog győződni állításom' alaposágáról.

Midőn tehát ezennel az érd. közönséget D. Schlesinger' ezen utánnomtatásáról értesítenem, 's annak nyilván ellenmondanék: megjegyzem még, hogy el nem fogom mulasztani, felsőbb helyt ez ügyben a' szükséges lépéseket megtenni. Budán, aug. 18. 1840. **D. Jankovics Antal.**

Budán, a' m. kir. egyetem' műhelyében megjelent, 's Eggenberger es fia, Heckenast 's minden más hiteles könyvárosnál kaphatók:

Vörösmarty Mihály'

ÚJABB MUNKÁI.

Harmadik kötet.

SZÍN MŰVEK.

Tartalma; I. Julius Caesar, szomorújáték öt felvonásban Shakespeare-től. II. Arpad' ebréde, előjáték a' pesti magyar játékszin' megnyitása' ünnepére. III. Kineskeresök, szomorújáték négy felvonásban. — Nagy 12r. 270 lap. Finom fiúmei velinen, füzve 1 ft 40 kr ep.